

Nödhamn lärarhandledning

Hej, pedagog!

Det här dokumentet är sammanställt för att hjälpa dig om du vill använda ljudramaserien Nödhamn i din undervisning, till exempel som del av lektionerna i modersmål. Serien och det pedagogiska materialet är i första hand skapat med tanke på elever i årskurserna 8-10.

Vår förhoppning är att eleverna ska få en givande lyssnarupplevelse samtidigt som de övar upp sin koncentrationsförmåga och hörförståelse, och att du som pedagog ska få ett mer eller mindre färdigt paket att använda i din undervisning.

I den här artikeln <https://nya.svenska.yle.fi/a/7-10067199> finns länkar till alla fyra avsnitten samt ett bonusavsnitt som är en intervju med Maria Turtshchaninoff som har skrivit serien. Den artikeln har vi tänkt att eleverna själva tar del av och den innehåller bland annat en del förklaringar och quiz där eleverna själva kan kolla hur bra de hängit med i lyssningen.

Ni kan naturligtvis välja att lyssna tillsammans i klassen eller att eleverna lyssnar hemma, samt att lyssna på just så många avsnitt ni vill. Avsnitten är ca 35 minuter långa.

Här nedan i korthet vad varje avsnitt handlar om och förslag till diskussionsfrågor och eventuella uppgifter. I slutet av dokumentet hittar du förslag på kreativa uppgifter.

DEL 1: HOLMEN

Begrepp som kan gås igenom före lyssningen:
Säregen, kokko, domän.

Handling

17-åriga **Vinter** flyr ut till sin barndoms sommarställe i skärgården eftersom hen mår riktigt dåligt och tror att livet kommer att kännas lättare där. Det är sista veckan i augusti.

På ön, Vårdholma, finns den gamla fiskaren **Åke**, som bott på holmen hela sitt liv, **Anneli** som är född och uppvuxen på ön, men numera bara är sommargäst, och **Stefan** och **Ida**, ett ungt par från stan som öppnat ett Bed and Breakfast på ön.

Vinter har telefonkontakt med sin minnessjuka morfar **Oskar**, också han ursprungligen hemma från ön, men Vinters föräldrar vet inte vart hen har försvunnit.

I Vinters huvud ekar pappa **Markus** röst som kritiserar allt Vinter gör och är.

Som berättarröst fungerar **Manda**. Manda är havets själ, havets härskarinna - eller kanske Havet självt.

Del 1 slutar med att Vinter försöker gå ner sig i havet. **Vår förhoppning är att du skulle ha tid att lyssna på avsnitt 1 innan du låter eleverna göra det, för att kunna ta ställning till om det finns ungdomar i klassen som inte borde lyssna på avsnittet.**

Förslag på saker att diskutera i klassen efter avsnitt 1

- Hur var det att lyssna på en dramapodd jämfört med att titta på en serie? Svårt? Lätt? Kunde eleverna se personerna och platserna framför sig? Hur såg de ut?
- Vem uppfattade de att det var som berättade historien? (Manda) När insåg de det och vem tror de att Manda är?
- Vilket pronomen används om Vinter? (Hen) Hur upplevde eleverna det?
- Vad kan eleverna berätta om Vinters känslor efter att ha hört avsnitt 1? Vilka saker tydde på att Vinter inte mådde bra? Kunde personerna hen mötte under dagen ha gjort något för att hjälpa Vinter och i så fall vad?

Efter att ha lyssnat på avsnitt 1 kan ni diskutera vad man borde göra om man misstänker att en kamrat är på väg att skada sig själv eller om man själv mår dåligt. Om möjligt kan det vara bra att bjuda in skolans kurator till en sådan diskussion.

- Vad tror eleverna att kommer att hända i nästa avsnitt?

Förslag på uppgift/ hemarbete

- Ta reda på mera om Maria Turtshchaninoff och hennes ungdomsböcker.
- Manda säger att "Vårdkasar nämns redan i Eddan". Ta reda på mera om Eddan.
- Manda berättar att om ett ortnamn innehåller orden "böte", "kas", "vak" eller "vård" så har det fått sitt namn efter de gamla signaleldarna som tändes för att varna om fara. Vilka ortnamn kommer eleverna på som innehåller de orden?

DEL 2: DRIVVED

Begrepp som kan gås igenom före lyssningen

Karg, polera, tångruska, grotesk, simpa, kärva.

Handling

Ida räddar Vinter ur havet och Åke för mat till hen.

Följande dag tar han med Vinter när han åker ut för att lägga nät. Vinter får lite lättare att andas.

Moffa har sagt till Vinter att hen måste hitta någonting på Vårdholma, men Vinter vet inte vad. I sitt letande efter det Moffa vill ha hittar Vinter en gammal kassettbandspelare och

lyssnar på en glad diskussion mellan sig och sin mamma från när hen var barn. Vinter börjar spela in ett slags dagboksprat med den gamla bandspelaren.

Förslag på saker att diskutera i klassen efter avsnitt 2

- Vinter hör sin pappa Markus röst i huvudet. Rösten säger elaka och kritiska saker. Hur kan det kännas att höra en inre röst trycka ner en och vad det finns att göra för att bli kvitt den?
- Åkes och Annelis dialekt är en påhittad Vårdholma-dialekt med influenser från den åboländska skärgården. Resten av personerna pratar en finlandssvenska som liknar helsingforsdialekt. Hur skiljer sig de två dialekterna? Är det lätt att uppfatta vad alla säger?
- Hur skiljer sig Mandas språk från det sätt som de andra pratar? (Mandas språk är mera litterärt, medan dialogen mellan personerna är mera vardagligt prat med enklare ord).
- De som har läst Maria Turtschaninoffs böcker tidigare: Känner de igen hennes språk och stil?
- Har eleverna lagt märke till ljudeffekter under lyssningen? Hur har de upplevt dem?
- Vad tror eleverna att händer i följande avsnitt?

Förslag på uppgift/ hemarbete

I den artikel <https://nya.svenska.yle.fi/a/7-10067199> eleverna har finns under avsnitt 2 en bit av en scen, både i manusform som PDF och som ljudfil. Som uppgift kunde eleverna skriva hur de tyckte att den inspelade och ljudsatta scenen skiljde sig från hur den såg ut på papper. Alternativt analysera skillnaderna i Mandas (bitvis mera litterära) berättarröst och (den mer talspråkliga) dialogen mellan Ida och Vinter.

DEL 3: VRAK

Begrepp som kan gås igenom före lyssningen
Svägerska, farled.

Handling

Vinter får ta ut fiskarna från näten med Åke. Senare på dagen hittar hon Anneli full på bryggan. Hen håller henne sällskap och hjälper henne i säng.

När Vinter och Åke rensar fiskar börjar Åke kritisera dagens ungdom och säga hur lätt dagens unga har i jämförelse med hur det var när han var barn. Vinter blir arg, och låter för första gången nånsin sin ilska komma ut. Till Vinters förvåning tar Åke Vinters utbrott med ro.

Åke tar med Vinter hem och låter hen se hans konstverk.

Vinter och Stefan åker ut för att leta efter vikingaskeppet, men överrumplas av en plötslig och ogenomtränglig dimma.

Förslag på saker att diskutera i klassen efter avsnitt 3

- Vad har eleverna fått veta om Åke i det här avsnittet? Bland annat har han berättat om sin barndom. Hur tror eleverna att hans mamma påverkat hans självbild?
- Vad har eleverna fått veta om Anneli? Varför är hon olycklig?
- Åke tycker att alla ungdomar idag har det lätt. Varför blir Vinter så arg över det påståendet?
- På vilket sätt har dagens ungdomar en annorlunda vardag jämfört med tidigare generationer?
- Hur tror eleverna att serien kommer att sluta?

Förslag på uppgift/ hemarbete

- Ta reda på vem Marilyn Monroe var och skriv en essä om henne.
- Ta reda på vilka andra övernaturliga varelser och väsen (än Manda) det har funnits i nordisk folktro eller andra länders myter. Eventuell uppgift kan vara att skriva en berättelse i jag-form, på samma sätt som Manda berättar om sig själv: "Jag är jätten Finn. Det var jag som byggde domkyrkan i Lund och så här gick det till:", "Jag är ett skogsrå. Jag råder över skogen och de vilda djuren." Osv.

DEL 4: VÅRDKASAR

Begrepp som kan gås igenom före lyssningen

Kobbe, fyrbåk, glampa.

Handling

Vinter och Stefan hittar tillbaka till stranden tack vare kasen som Ida tänt. Vinter mår bättre än på länge och har så småningom börjat inse att det inte är hen det är fel på, utan att hen mår dåligt eftersom hen inte känner att gymnasiet inte är rätt plats för hen.

Forneldarnas natt närmar sig och Vinter övertalar Åke att låta festgästerna få se hans konstverk.

Plötsligt dyker Vinters mamma Susanna upp. Vinter blir rädd att hen ska tvingas åka med hem och beslutar sig för att än en gång fly. Hen åker iväg i Åkes båt, men efter en stund dyker en grupp sälar upp och stannar Vinter. Hen börjar sjunga med dem och beslutar sig till slut för att hen måste våga prata med sin mamma. Hen åker tillbaka till stugan.

Förslag på saker att diskutera i klassen efter avsnitt 4

- Titta tillsammans på sälar som har lärt sig sjunga melodier och läs om de studier som gjorts: <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-edinburgh-east-fife-48706251>
- I slutet av serien mår Vinter mycket bättre än när serien började. Vad har bidragit till det? (Framför allt att hen insett att det inte är fel på hen, utan att det är gymnasiet och pappans krav som fått hen att må illa.)
- Också de flesta andra på holmen är lyckligare när serien slutar. Kan eleverna beskriva hur de olika rollpersonerna har blivit sedda av varandra och hittat sig själva?
- Diskutera hur svårt det kan vara att veta vad man själv vill studera och arbeta med i framtiden, och hur mycket föräldrarnas och omgivningens åsikter kan påverka. Hur ska man veta vad som är ens egen vilja och vad man tror att är ens egen åsikt bara för att man hört andra upprepa den sedan man var liten?
- Vad har musiken haft för roll i serien? (Det finns både en hel del sång sjungen av Manda, och komponerad musik för att förstärka känslan i scenerna).
- Vad har eleverna tyckt om serien? Vilka rollpersoner har de tyckt bäst om? Vilket ställe i serien tyckte de bäst om?

Förslag på uppgifter/ hemarbete

- Ta reda på hur sälar låter när de sjunger.
- När sälarna sjunger säger Manda att de nästan är som sirenerna som sjöng för Odysseus, men att de här sångerna inte lockar nån på grund. Ta reda på mera om Odysseus och sirenerna och deras sång.
- Hitta på ett alternativt slut till serien. Hur kunde det ha gått om sälarna inte hade dykt upp när Vinter var på väg att fly. Börja till exempel med:

“Vinter ror för att Åke inte ska känna igen motorljudet. Vinter är bra på att ro, årtagen är kraftiga, hen har snabbt lagt avstånd mellan sig och stranden. När hen är tillräckligt långt från stranden startar Vinter båtmotorn och kör iväg, med sikte på Gädd Sund och de stora öppna vattnen längre bort. Hen vet inte vart hen är på väg - kanske Hangö, kanske Estland. Hen har ingen plan, hen har ingen väska, bara sin mobil och den där brännande röda känslan. Hen vrider upp gasen och ökar farten. Båten flyger fram och snart är hen ute på öppet hav. Sedan...”

- Skriv en egen scen med prat (dialog) mellan två personer, till exempel Vinter och Moffa eller Stefan och Ida. Skriv gärna in också scenbeskrivningar, dvs var scenen utspelar sig, vad rollpersonerna gör. Börja tex så här:

MOFFAS STUGA.

TELEFONEN RINGER. VINTER SVARAR.

VINTER

Hej, Moffa!

MOFFA

Vinter? Du måste hjälpa mig.

VINTER

Vad är det Moffa?

MOFFA

Du måste flytta trasmattan under köksbordet och lyfta på den lösa plankan.

VINTER

Vilken plankan?

MOFFA

Nu, Vinter. Det är viktigt.

VINTER FLYTTAR KÖKSBORDET, TAR BORT MATTAN, SER EN LÖS PLANKA
SOM HEN ALDRIG HAR SETT FÖRUT. LYFTER BORT DEN OCH TITTAR NER.

VINTER

Vah?!!

Eller:

UTE PÅ UDDEN. STEFAN OCH IDA STAPLAR TRÄBITAR TILL BRASAN.

IDA

Jag hinner inte, Stefan.

STEFAN

Va?

IDA

Jag hinner inte med den här löjlige kokkon. Du får bygga den själv.

STEFAN

Men älskling.

IDA

Jag har viktigare saker att göra.

STEFAN

Som vad?

Förslag på kreativa uppgifter

- Låt eleverna måla eller rita en bild av hur de anser att Manda ser ut. (Maria Turtshchaninoffs tanke är att alla ser henne på olika sätt, så här finns inget rätt eller fel.) Eller låt dem göra ett kollage av stenar, torkade löv, kottar, det vill säga sånt som Åke använde till sina konstverk.
- Låt eleverna spela scenen där Ida drar upp Vinter ur vattnet. Låt kanske en tredje elev göra Mandas berättarröst.
- Låt eleverna skriva sitt eget manus, till exempel i par. Låt dem göra karaktärsbeskrivningar, miljöbeskrivningar och skriva repliker. Ett enkelt sätt kan vara att låta en elev göra en rollpersons repliker och en annan den andras. Replikerna behöver inte vara skrivna som skriftspråk ("Jag skulle vilja"). Vi arbetar ofta själva med manus som är skrivna som talspråk (Ja sku villa"). Det kan ofta hjälpa skådespelarna att prata mera naturligt.

Ta gärna kontakt om du har frågor eller kommentarer, när som helst under året!

Med vår producent Marina Meinander, marina.meinander@yle.fi

eller med mig, Jessica Edén, regissör, jessica.eden@yle.fi.

Hälsningar,

Jessica